

Een strijd die gevoerd wordt met landkaarten; voer voor geografen zou je zeggen. Sinds jaar en dag spelen cartografische afbeeldingen van Baskenland een rol in een conflict dat voortleeft. De angst en haat zijn inmiddels onderdeel van de lokale cultuur.

Groot Baskenland als territoriale droom

Wielerliefhebbers hebben vast wel eens Baskische supporters bij de Tour de France zien zwaaien met Baskische vlaggen en met landkaarten waarop pijlen naar Baskenland wijzen. De pijlen symboliseren de ETA-gevangenen die volgens de supporters zo snel mogelijk naar huis moeten komen. De afbeelding van Baskenland omvat meer dan alleen de Spaanse regio die officieel bekend staat als de Autonome Gemeenschap

van Baskenland en als *Euskadi*. Ook Frans Baskenland en het Spaanse Navarra maken deel uit van Groot Baskenland.

Niet alleen radicale nationalistena gebruiken de kaarten van *Euskal Herria*. De gematigde nationalistena van de Partido Nacionalista Vasco, die van 1979 tot 2009 regeringsverantwoordelijkheid droegen in de Autonome Gemeenschap van Baskenland, propageerden dit beeld met andere middelen. Bijvoorbeeld

in het Euskal Herria-museum bij de legendarische eik van Guernica, en tot voor kort tijdens het weerbericht van de Baskische televisie. De eik is een symbool voor veel Baskische nationalistena, omdat daar vroeger Spaanse koningen trouw zwoeren aan het Baskische volk.

Een doorsneetoerist in Bilbao, San Sebastian of Guernica is misschien geneigd te denken dat alle Basken geloven in de territoriale droom van *Euskal Herria*. De kaart is immers terug te vinden als sticker op auto's, op wandkleden, geglazuurde tegeltjes, boeken en zelfs in de weerkaartjes van de niet-nationalistische regionale kranten *El Correo* en *El Diario Vasco*. Toch deelt niet ieder bewoner van *Euskal Herria* dezelfde territoriale aspiraties, zelfs niet in de Autonome Gemeenschap van Baskenland. Na de regionale verkiezingen in 2009 moesten de Baskische nationalistena uit de regering het veld ruimen voor een coalitie van de Spaanse Partido Popular en de regionale tak van de Spaanse socialistena (Partido Socialista de Euskadi/*Euskadido Ezkerra*). Al snel maakten de weerkaartjes op het journaal plaats voor de veel bescheidener versie van de Autonome Gemeenschap van Baskenland.

In Navarra en Frans Baskenland is de populariteit van de *Euskal Herria*-kaarten overigens altijd beperkt gebleven tot een relatief kleine minderheid van radicale nationalistena. De meest gelezen kranten van Navarra beelden alleen de eigen regio af, terwijl *Sud-Ouest*, veruit de populairste krant in Frans Baskenland, de regio Aquitaine in de weerkaartjes gebruikt.

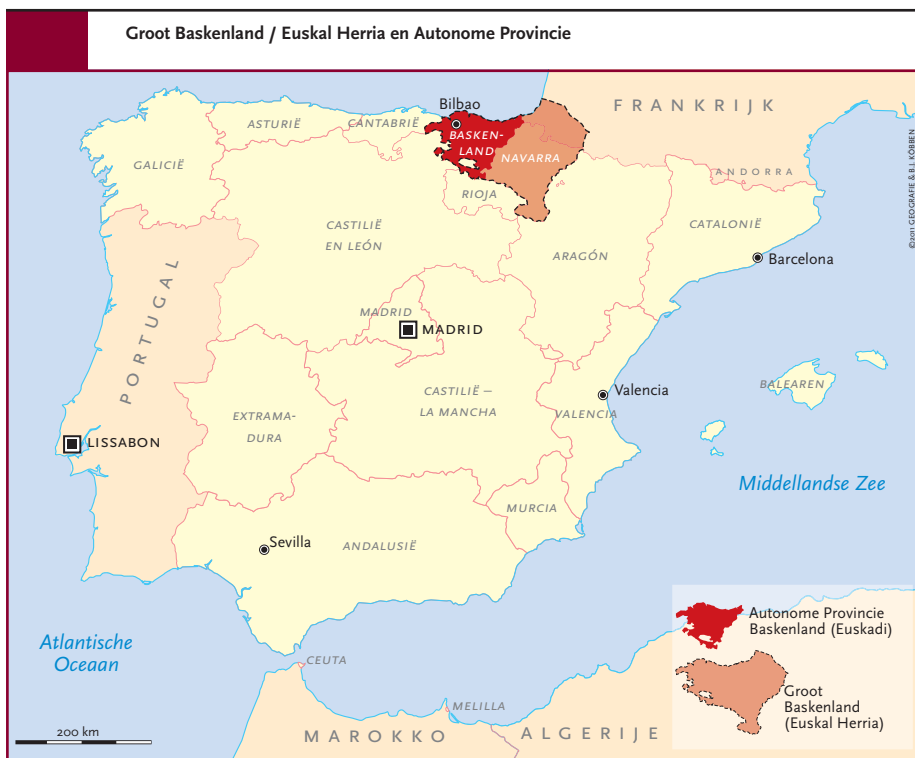

FOTO: KIM MICHAEL SORESENSE/JUNIVERSITY OF CAMBRIDGE

De eik is een symbool voor Baskische nationalistes, omdat vroegere Spaanse koningen trouw zwoeren aan het Baskische volk bij de legendarische eik van Guernica.

Uit deze korte schets wordt duidelijk dat de bewoners van Euskal Herria met conflicterende kaartbeelden in aanraking komen. Maar waar gaat het Baskische conflict nog over? De ETA is immers verzwakt door hechte samenwerking tussen de Spaanse en Franse veiligheids- en justitiële instituties. Overall, zelfs in Frans Baskenland, kunnen mensen hun kinderen naar Baskisch-talig onderwijs sturen en in de meest nationalistische regio's Euskadi en Navarra in Spanje is de mate van zelfbestuur zo groot, dat ze in sommige opzichten als zelfstandige staten opereren. Bovendien heeft de ETA op 5 september een wapenstilstand afgekondigd, die nog steeds van kracht is.

Twistpunten

Toch bestaat er wel degelijk een conflict. Het lijkt simpel: aan de ene kant eisen de radicale nationalistes een eigen staat, en aan de andere kant staan de Spaanse en Franse staat geen afscheiding toe. Het conflict speelt zich echter vooral af op Spaanse bodem. Een van de eisen van de Basken is het verenigen van de regio Navarra met de Autonome

Gemeenschap van Baskenland (hierna: Euskadi). Maar de wet staat vereniging alleen toe als de Navarrese bevolking via de stembus aangeeft tot een groter Baskenland te willen behoren. Een ruime meerderheid van de Navarresen voelt daar niets voor. Veel Baskische nationalistes, ook de meer gematigden, zien de regio echter als het oorspronkelijke territorium van de Basken. Vaak verwijzen zij naar het middeleeuwse Koninkrijk van Navarra als bakermat van het Baskische volk.

Een tweede twistpunt betreft het recht op zelfbeschikking voor de Basken. Voor de Spaanse regering is dit altijd onbespreekbaar geweest en dat geldt al helemaal voor de Franse overheid. In de Baskisch nationalistische propaganda wordt dan ook met een beschuldigende vinger naar Madrid en Parijs gewezen. De nationalistes hebben echter nagelaten aan te geven hoe zij het zelfbeschikkingsrecht in de praktijk willen brengen. Ten eerste is niet duidelijk wie er wel en niet zouden mogen stemmen bij een referendum over de onafhankelijkheid. Ten tweede geven de nationalistes geen uitsluitsel over wat er gebeurt als in bepaalde provincies tegen de onafhankelijkheid wordt gestemd. Kunnen die provincies dan deel blijven uitmaken van Spanje of Frankrijk, of moeten ze toch bij Euskal Herria worden gevoegd? Van de zeven provincies lijkt er maar in één (Gipuzkoa) een meerderheid te vinden vóór onafhankelijkheid. Mag die ene provincie zich dan afscheiden?

Het derde twistpunt betreft de ETA-gevangenen, nu 563 in totaal, waaronder ook degenen die in de politieke arm van de ETA actief zijn geweest. Hoewel hun vrijlating of overplaatsing naar Baskenland zeer gevoelig ligt bij organisaties van slachtoffers van de terreur, lijkt dit punt nog enige kans te maken bij eventuele onderhandelingen. Maar zover komt het voorlopig niet.

De ETA zit momenteel in de verdrukking. Een politieke arm, die in het verleden vaak weer onder een andere naam werd heropgericht na partijverboden, is niet erkend. Sortu ('geboren worden'), zoals de nieuwe partij moet gaan heten, mag niet deelnemen aan de verkiezingen in het Spaans-Baskische gebied. Voor het eerst sinds het bestaan van de autonomie weert de regering van Euskadi radicaal-nationalistische propaganda uit het straatbeeld. Bars van radicalen, de *herriko-tabernas*, zijn op last van de rechter gesloten.

Niet iedere Bask heeft dezelfde territoriale aspiraties als de nationalistes

Met de leus 'Solidariteit is geen misdrijf' pleiten nationalistische Basken voor het overbrengen van ETA-gevangenen naar Baskenland.

Tegeltjes van Groot Baskenland zijn gewoon te koop.

Sjabloon op muur: 'Baskische gevangenen naar huis'.

Een muurschildering in het Franse Bayonne toont Groot Baskenland omringd door boze burens: links de Spaanse katholieke kerk en Guardia Civil, rechts: de Franse ME.

Bars van radicalen, de *herriko tabernas*, zijn op last van de rechter gesloten. De foto's van ETA-gevangenen die hier tot 2009 aan de muur hingen, zijn verwijderd.

graffiti ging gewoon door, net als de afpersing van lokale zakenlieden onder het mom van 'revolutionaire belasting'.

Nu is het de Spaanse regering die een harde lijn volgt. Vorige bestanden werden door de ETA ongedaan gemaakt, ondanks aarzelende contacten met Madrid. Nu geeft de regering van Zapatero geen millimeter toe. In Madrid is conflictbeëindiging via dialoog geen officiële optie, al weet ik niet of achter de schermen toch een voorzichtige toenadering plaatsvindt. In het verleden speelde de oppositionele Partido Popular (PP) een dubieuze rol bij contacten tussen de ETA en de regering. De PP verhieft de Baskische terreur tot verkiezingsthema. Zo waarschuwde PP-leider Rajoy tijdens het bestand van 2006 herhaaldelijk dat er 'geen enkele politieke prijs' zou moeten worden betaald aan de ETA, iets waar de meeste Spanjaarden het mee eens waren. Dat beperkt Zapatero's manoeuvreerruimte aanzienlijk.

Zijn regering heeft de retoriek van de PP zelfs overgenomen. De minister van Binnenlandse Zaken Rubalcaba vindt nu ook dat de Spaanse regering geen enkele concessie mag doen. Na de vele pogingen tot dialoog past de overheid nu een salamitactiek toe, waarbij steeds meer ETA-verdachten worden gearresteerd. De enige hoop op een vreedzame oplossing van het conflict is dat radicale kiezers niet meer massaal wegblijven bij de stembus, maar hun stem uitbrengen op nieuwe partijen, zoals Aralar en Hamaikabat, met dezelfde idealen als de ETA, maar zonder gebruik van geweld.

En als de terreur niet meer wordt hervat, is er dan vrede? Hoogstwaarschijnlijk niet. De angst en haat zijn als het ware een onderdeel van de lokale cultuur geworden. In 1999 eindigde mijn artikel over geweldlegitimatie in Baskenland met 'echte vrede is alleen te bereiken als de gemeenschap van gelovigen kan worden overtuigd van de deugden van het compromis en van het vreedzaam samenleven met niet-gelovigen'. In 2011 is het nog steeds de laatste zin. •

Bronnen

- Mansvelt Beck, J. 2005. *Territory and Terror, Conflicting Nationalisms in the Basque Country*, Routledge, London.
- Mansvelt Beck, J. 1999. The Continuity of Basque Political Violence: a Geographical Perspective on the Legitimation of Violence, *Geographical Journal*, 48: 109-121.

De foto's van ETA-gevangenen die hier tot 2009 aan de muur hingen, zijn verwijderd. Toch leeft het radicaal nationalisme onder de oppervlakte voort. Zo was ik eind februari in Hernani, een van de meest conflictueuze gemeenten van Baskenland. In het stadje van nog geen 20.000 inwoners, onder de rook van San Sebastian, zijn de foto's van opgepakte *etarras* uit het straatbeeld verdwenen. In het centrum speelt zich een strijd af tussen radicale pamflettenplakkers en de *Ertzaintza*, de regionale politie. De 's nachts geplakte propaganda en *graffiti* worden overdag onder politiebegeleiding weer verwijderd. Toch durft de politie niet overal aan te komen. Even buiten de bebouwde kom ligt een keurig onderhouden monument van gevallen ETA-strijders. In een van de dertig gastronomische genootschappen (een typisch Baskisch verschijnsel) drink ik wijn uit glazen met het opschrift *GARA*, de radicaal nationalistische krant. Aan de muur hangt een schilderij met een stuk zware ketting en een slot, een relikwie dat de herinnering levend houdt aan de processen in Burgos (1975), waar *etarras* terechtstonden. Uit voorzorg werd de deur van het genootschap door de *Guardia Civil* met deze ketting afgesloten.

Hoewel de radicale nationalist al sinds jaar en dag roepen dat zij in dialoog willen treden, is daar in Hernani niet veel van te merken. De ETA-sympathisanten vormen een bijna sektarische gemeenschap. 'Ze begraven zich in hun eigen leed, het leed van de gevallen ETA-leden en de gevangenen, maar hebben totaal geen oog voor de families van de slachtoffers van de terreur. Met hen wordt nooit gepraat', zo vat een lokale vriend de situatie samen. Hernani is niet uniek. Vooral aan de rand van San Sebastian is de bevol-

king vaak verdeeld tussen radicalen en niet-radicalen. Waar de lokale gemeenschap volledig beheerst wordt door de ETA heerst rust, zoals in het idyllisch ogende dorp Orexa, waar bijna iedereen op de radicalen stemde toen het nog kon. Er zijn te veel van dit soort gemeenschappen van politiek gelovigen, om te veronderstellen dat het conflict vanzelf doodbloedt.

Literatuur over soortgelijke etnonationalistische conflicten bevestigt dat doodbloeden onwaarschijnlijk is. Steeds meer gestaalde kaders uit de politieke arm van de ETA gaan op de politieke toer en zeggen dat zij tegen het gebruik van geweld zijn. Daarnaast biedt het staakt het vuren momenteel perspectief op dialoog. Op advies van de Zuid-Afrikaanse advocaat en vredesactivist Brian Currin, gesecondeerd door de Noord-Ierse broeders van Sinn Fein is het huidige bestand 'verifieerbaar' – alle vormen van geweld, inclusief afpersingen, intimidaties en spontaan straatgeweld blijven controleerbaar achterwege. De laatste twee bestanden (1998-1999 en 2006) waren niet zo 'vreedzaam'. Het door de ETA georkestreerde straatgeweld laaide telkens op en de intimidatie van Spaanse politici via

Nu volgt de Spaanse regering een harde lijn tegenover de ETA

FOTO: AZZONCAO/LINKSUNTEN.INDYMEDIA.ORG